

ALS HET WATER KOMT...

Stel je voor, je wordt wakker door een hevige storm. Je kijkt uit het slaapkamerraam en ziet heel veel water, water dat steeds verder stijgt. Eigenlijk niet voor te stellen hè?! Maar het overkwam tienduizenden mensen op 1 februari 1953, toen tientallen dijken doorbraken en het water binnenstroomde. Wist je dat zo'n ramp nog steeds kan gebeuren en er over de hele wereld nog altijd overstromingen plaatsvinden? Daarom zullen wij altijd moeten blijven strijden tegen het water.

JEUGD WATERSNOOD MUSEUM

WATERINGENIEUR

IN 'ALS HET WATER KOMT' VIND JE VRAGEN DIE JE TIJDENS DE ROUTE IN HET MUSEUM KUNT MAKEN. PER CAISSON ZIJN ER OOK VRAGEN VOOR THUIS/ OP SCHOOL. DEZE KUN JE HERKENNEN AAN DIT ICOONTJE. VOOR DEZE VRAGEN VOOR THUIS/ OP SCHOOL KUN JE TERECHT OP: WATERSNOODMUSEUM.NL/JEUGD.

CAISSON 1 : DE FEITEN

Welkom in caisson 1. In dit caisson leer je meer over de feiten van de Watersnoodramp.

1

WAT ZIJN DE BELANGRIJKSTE OORZAKEN VAN DE WATERSNOODRAMP?

TIP: BEKIJK HET FILMPJE VAN WEERMAN ERWIN KROLL.

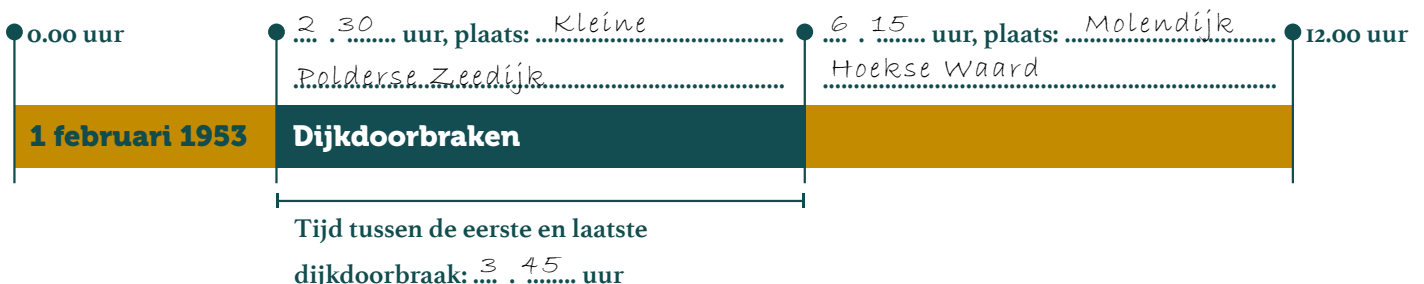
- A HARDE NOORDNOORDWESTEN WIND, STUWING VAN HET HOOGWATER, TE WEINIG DIJKEN.
- B HARDE ZUIDWESTEN WIND, AFSLUITING VAN HET KANAAL, SLECHT ONDERHOUD VAN DE DIJKEN.
- C HARDE NOORDNOORDWESTEN WIND, HET HOGEDRUKGEBIED VANAF SCHOTLAND, SLECHT ONDERHOUD VAN DE DIJKEN.

DEZE ROUTE IS VAN:
vul hier jouw naam
en jouw klas in.

2

GA NAAR DE MAQUETTE VAN DE DIJKDOORBRAKEN. WAAR EN WANNEER WAS DE EERSTE DIJKDOORBRAAK? EN WAAR EN WANNEER DE LAATSTE? HOEVEEL TIJD ZAT DAAR TUSSEN?

Het redeloze dier

Waar in die grote nood zelfs mensen in hun grote angst het gevaar tegemoet liepen, hoe veel te meer was dat het geval bij het redeloze dier. Paarden die gered werden, liepen soms weer in het water, koeien die met levensgevaar waren losgesneden, stortten zich in de bruisende golven. Maar ook, hoe zocht het vee soms alle mogelijke reddingskansen uit te buiten. Het klauterde op de zolders. Het is gebeurd dat een paard tegen de nok van het dak stond met z'n voorpoten en het achterste deel in het water. Hoe ellendig was het ook niet te moeten toezien, dat poes en hond verdronken. Het was een grote tragedie, deze rampnacht voor mens en dier, voor al wat leefde en zich in die grote nood bevond. Hier volgen de cijfers van het verdronken vee op het eiland Tholen en St. Philipsland:

Paarden	150
Runderen	866
Schape en geiten	75
Pluimvee	7000
Varkens	1000

In dit krantenbericht vind je feiten; objectieve gegevens. Ook vind je er meningen; subjectieve gegevens. Een feit is iets wat zeker gebeurd is of wat echt waar is. Je kunt controleren of het waar of onwaar is. Een mening is wat iemand van iets vindt.

ONDERSTREEP DRIE FEITEN.

WEETJE

WIST JE DAT REDELOOS, ZONDER VERSTAND BETEKENT? IN DIT KRANTENBERICHT BEDOELDEN ZE ERMEE DAT DE DIEREN DOOR DE ANGST ZICHZELF JUIST IN GEVAAR BRACHTEN.

VIND JE HET KRANTENARTIKEL VOORAL OBJECTIEF OF SUBJECTIEF? WAAROM?

Subjectief, omdat er veel woorden worden gebruikt om de emotie te omschrijven.

ONDERSTAANDE OBJECTEN HEBBEN EEN BELANGRIJKE ROL GESPEELD TIJDENS DE RAMP. KUN JIJ DE TABEL VERDER INVULLEN?

NAAM: ... Zinkstuk

OMSCHRIJVING: ... Ik ben gemaakt van wilgentenen en lijkt een beetje op een mat. Ik verstevig de bodem voor een dijk.

NAAM: ... Boot of vlet

OMSCHRIJVING: ... In de nacht van 1953 redde ik veel mensen van het dak, ik vervoerde ze naar een veiliger plek.

NAAM: ... vloedplanken

OMSCHRIJVING: ... Ik zorgde ervoor dat het hoge water niet in de straten liep.

NAAM: ... Noodzender

OMSCHRIJVING: ... via mij kon het eerste contact met het vasteland worden gelegd vanaf Schouwen-Duiveland.

DE VERHALEN VAN WIM SCHOT & PETER HOSSFELD

CAISSON 2: DE EMOTIES

Wat moet het een emoties hebben losgemaakt bij de mensen die de ramp hebben meegemaakt. Het is belangrijk dat zulke heftige gebeurtenissen worden herdacht. Dat er een plek is die troost kan bieden voor het verdriet. En zodat we de slachtoffers en de gebeurtenis niet vergeten.

In het museum zijn veel verhalen opgeschreven van mensen die de ramp hebben meegemaakt. Zo ook van Marinus de Reus. Hij vertelde: "Toen kwam het water ook in huis. Moeder en Riet lagen nog in bed, die hebben zich ook aangekleed en we zijn met z'n vieren naar boven gegaan, je wist immers niet tot hoe hoog het water zou komen, daar wist je totaal niks van. Pa zei nog: 'Misschien is 't wel net zo als toen de Duitsers 't erin hebben gelaten.'"

5

 KIK GOED NAAR DE TIJDLIJN. WELKE GEBEURTENIS IN DE GESCHIEDENIS BEDOELDE DE VADER VAN MARINUS MET DE OPMERKING: "MISSCHIEN IS 'T WEL NET ZO ALS TOEN DE DUISERS 'T ERIN HEBBEN GELATEN"?

De inuudatie van Schouwen-Duiveland in 1944, tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Links zie je de ingang van het project '1835+1'. Binnen is het donker en stil. In het golvende zand zie je ca. 150 slachtoffers met naam en woonplaats voorbij komen.

6

 WELKE EMOTIE KOMT ER BIJ JE OP ALS JE HIER STAAT?

- VERDRIET
- GEMIS VAN DIERBAREN
- INDRUKWEKKEND
- ANDERS, NAMELIJK: *Dit is jouw mening. Het antwoord kan niet fout zijn.*

KUN JE UITLEGGEN WAAROM?

Dit is jouw mening. Het antwoord kan niet fout zijn.

Denk hier wel goed over na waarom dit zo is voor jou.

 DIT MONUMENT HEET '1835+1'. WAAROM NIET 1836?

In de rampnacht werd er een baby geboren, die de zelfde nacht nog verdronk en nooit werd terug gevonden. Pas in 2002 werd dit verhaal ontdekt en vandaar de +1.

Hiernaast kun je een tekst lezen van Mar van der Veer. Dit gedicht werd gemaakt voor de vijftigjarige herdenking van de Watersnoodramp in 2003.

 KIK NAAR DE MONUMENTEN DIE ZIJN AFGEBEELD IN HET MUSEUM. WELK MONUMENT VIND JIJ HET BEST PASSEN BIJ DIT GEDICHT? SCHRIJF DE PLAATSNAAM OP WAAR HET MONUMENT STAAT.

Dit is jouw mening. Het antwoord kan niet fout zijn.

7

EENS WAS HIER HET WATER
EN HET SLOEG IN HET LAND
MET WOEDENDE GOLVEN,
VERWOESTENDE KRACHT.

HET DRONG IN POLDERS,
DE DORPEN, DE STAD,
HET STEEG EN HET KWAM
ALS EEN DIEF IN DE NACHT.

NOG HOOR IK HET WATER, DE STORM EN DE STILTE,
EEN ZEE VAN VERDRIET, HET ZOETE WERD ZILTE
VAN TRANEN DOORTROKKEN EN AANGETAST
DE HUIZEN KAPOT EN DE ZIELEN BEKRASST.

8 EXTRA OPDRACHT

Gedichten kennen vele vormen. Een ander soort gedicht is de Haiku. Een Haiku is een kort gedicht dat niet rijmt. Het bestaat uit 3 regels. Het gaat vaak over iets wat je hebt gezien of gevoeld.

De eerste regel bestaat uit vijf lettergrepen.
De tweede regel bestaat uit zeven lettergrepen.
De derde regel bestaat uit weer vijf lettergrepen.

Voorbeeld van een Haiku over het museum:

1 2 3 4 5
Ik leer van feiten
ik hoor over emoties
sta stil bij later

TIP: BEN JE NOG NIET KLAAR?
MAAK DE HAIKU LATER AF EN LEES
DEZE AAN ELKAAR VOOR IN DE KLAS.

KUN JIJ OOK EEN HAIKU BEDENKEN MET ALS THEMA DE WATERSNOODRAMP?

Dit is een open vraag.

Check jouw Haiku aan de hand van de bovenstaande uitleg.

9

Nieuwsbericht uit 1953: *“De toevoer van goederen was zo groot, dat het Rode Kruis na twee dagen een bericht moest uitgeven waarin werd verzocht de aanvoer van kleding en huisraad stop te zetten, want het was te veel. Het stroomde binnen van arm en rijk en zelfs in grote hoeveelheden vanuit het buitenland.”*

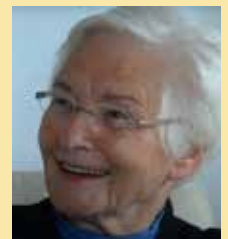

VOOR HOEVEEL MENSEN WAS ER KLEDING BESCHIKBAAR? *8 miljoen*

WELKE LANDEN SCHONKEN KLEDING? KLEUR DE BOLLETJES IN DE KAART.

HET VERHAAL
VAN ANNIE
PONSIOEN

10

LEES GOED DE INFORMATIE OVER DE CAISSONS. WELKE BEWERINGEN ZIJN JUIST?
(MEERDERE ANTWOORDEN ZIJN MOGELIJK)

- CAISSONS ZIJN OORSPRONKELIJK BEDOELD ALS GOLFBREKERS.
- CAISSONS ZIJN TIJDENS DE TWEEDE WERELDOORLOG ONTWERPEN ALS ONDERDEEL VAN DE INVASIEPLANNEN VAN DE GEALLIEERDEN.
- DE CAISSONS WAARIN HET WATERSNOODMUSEUM IS GEVESTIGD ZIJN IN HET BEGIN VAN DE 20STE EEUW IN NEDERLAND ONTWERPEN.

WAAROM WERDEN DE GROTE PHOENIX AX CAISSONS JUIST OP DEZE PLEK IN OUWERKERK GEPLAATST?

- A DOOR GEBRUIK TE MAKEN VAN GROTE CAISSONS KOSTTE HET MINDER WERK OM HET STROOMGAT TE DICHTEN.
- B** IN HET GROTE STROOMGAT STOND EEN TE STERKE STROMING OM MET KLEINE CAISSONS TE DICHTEN.
- C ALLE KLEINERE CAISSONS WAREN OP ANDERE PLEKKEN INGEZET.

HET VERHAAL VAN
DAAN VON EUGEN

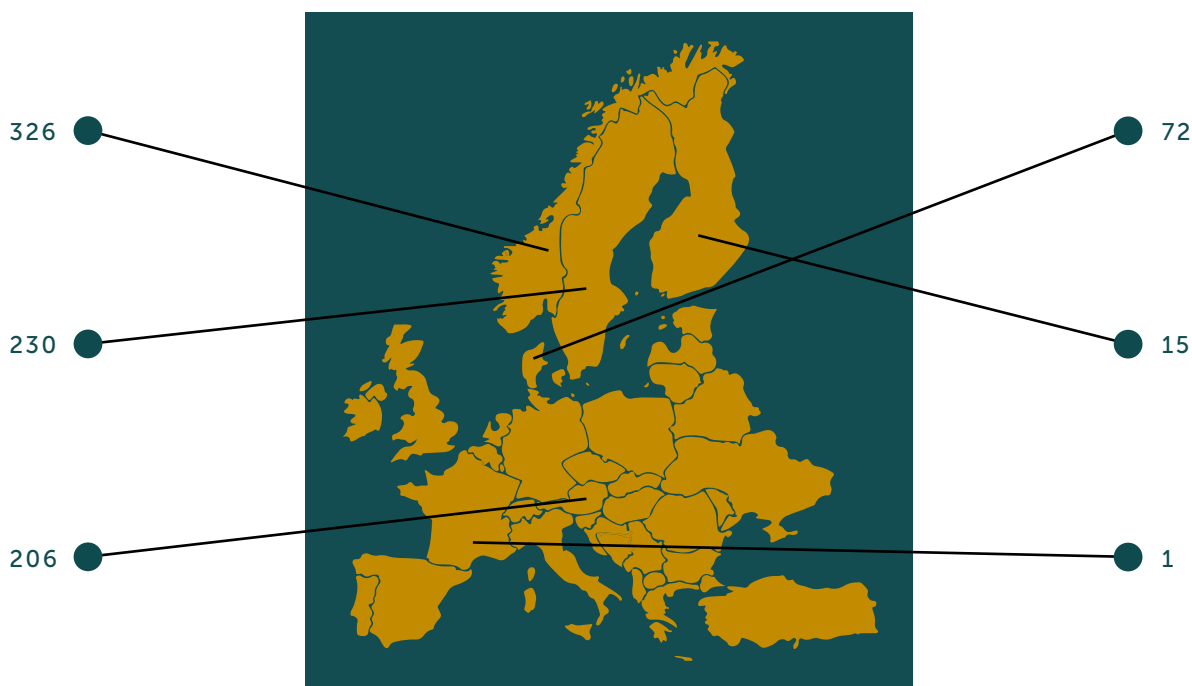
CAISSON 3: WEDEROPBOUW

Wat een verwoestende kracht heeft het water in 1953 gehad. De getroffen gebieden moesten weer worden opgebouwd. Over deze wederopbouw vind je meer informatie in caisson 3.

Vanuit verschillende landen werden houten woningen als bouwpakket naar het rampgebied gestuurd. Zo konden mensen die geen huis meer hadden snel aan een nieuwe woning worden geholpen. Deze woningen worden 'geschenkwoningen' genoemd. Ga naar binnen bij de geschenkwoning in het museum.

KUN JIJ DE AANTALLEN VERBINDEN MET HET JUISTE LAND IN HET KAARTJE VAN EUROPA?

De geschenkwoningen waren anders dan de Nederlandse huizen in die tijd. Ze waren uitgerust met moderne voorzieningen.

WAT WAREN DIE VOORZIENINGEN? LEES VOOR DEZE VRAAG DE TEKSTBORDEN EN INFOLABELS.

- A CENTRALE VERWARMING, DUBBELE RAMEN, AANSLUITING OP GAS EN ELEKTRA.
- B CENTRALE VERWARMING, DOUCHE, AANSLUITING OP GAS EN ELEKTRA.
- C** CENTRALE VERWARMING, DOUCHE, DUBBELE RAMEN.

14

GA HET MUSEUM WEER IN. WELKE OMSCHRIJVING PAST BIJ WELKE MACHINE?

15

IN DEZE CAISSON WORDT OMSCHREVEN HOE EEN DIJK WORDT OPGEBOUWD. NOEM TWEE MATERIALEN WAARMEE EEN DIJK WORDT OPGEBOUWD EN SCHETS HOE DEZE ERUIT ZIEN.

MATERIAAL: *Basalt*

MATERIAAL: *vilvoordse steen*

TIP VOOR BUITEN

ALS JE STRAKS HET MUSEUM VERLAAT KUN JE AAN DE BUITENKANT VAN DE DIJK ZIEN WELKE MATERIALEN VROEGER ZIJN GEBRUIKT BIJ HET BOUWEN VAN DIJKEN EN DOOR WELKE MATERIALEN EN TECHNIEKEN DIE VERVANGEN ZIJN.

16

STEL, JE ZOU MOETEN VLUCHTEN NAAR ZOLDER VOOR HET WATER. WELKE VIJF OBJECTEN KUN JE HET BESTE MEENEMEN? CHECK DE PUNTEN OP DE SCOREKAART BIJ DE ZOLDER.

- A MOBIEL, ETEN, TOUW, RUBBERBOOT, WC PAPIER.
 B ETEN, WAXINELICHTJES, LUCIFERS (WATERDICHT VERPAKT), TRUI, TOUW.
 C ETEN, DRINKWATER, DEKEN, FLUIT, RADIO OP BATTERIJ.

De wederopbouw van de getroffen gebieden in 1953 heeft jarenlang geduurd. Dijken werden hersteld, zoute landbouwgronden werden ontzilt en nieuwe huizen werden gebouwd. Bovendien moest de uitvoering van het Deltaplan zorgen voor veiligheid en een betere waterbeheersing.

 GA DE TRAP OP EN BEKIJK DE KAART. WELKE DELTAWERKEN ZORGEN ER ONDER ANDERE VOOR DAT MENSEN IN BERGEN OP ZOOM DROGE VOETEN HOUDEN?

- A VEERSE GATDAM, VOLKERAKDAM, OESTERDAM.
 B VEERSE GATDAM, OOSTERSCHELDEKERING, OESTERDAM.
 C OOSTERSCHELDEKERING, VOLKERAKDAM, OESTERDAM.

OVERSTROOM IK?

 OP DIT BORDJE IS DE WAPENSPREUK VAN ZEELAND TE LEZEN; LUCTOR ET EMERGO. HET BETEKENT "IK WORSTEL EN KOM BOVEN". HOEWEL DE SPREUK AL VOOR DE RAMP ONTSTAAN IS, WORDT HIJ NU VAAK GEKOPPELD AAN DE STRIJD TEGEN HET WATER IN 1953. LEG UIT WAAROM.

"Ik worstel" wordt vaak gekoppeld aan de rampnacht en de vreselijke gevolgen hiervan. "Kom boven" wordt gekoppeld aan de wederopbouw.

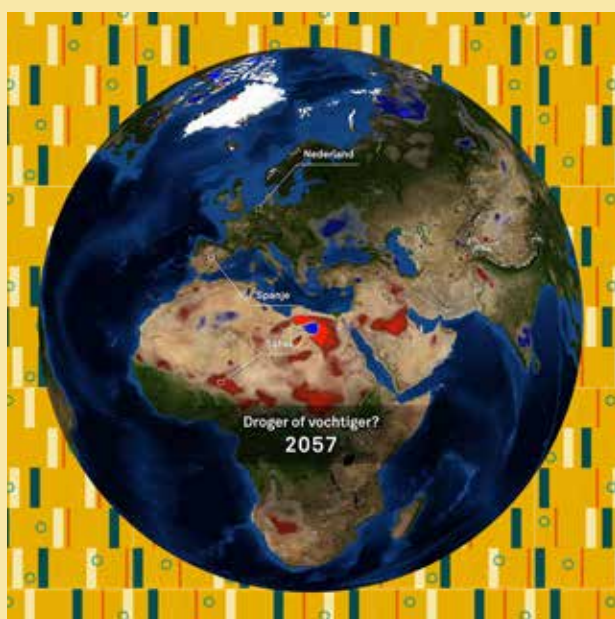
DE WATERGEZANT
& KLIMAATBOODSCHAPPEN

BENIEUWD HOE GOED JIJ DE VRAGEN
HEBT BEANTWOORD?

GA NAAR
WWW.WATERSNOODMUSEUM.NL/JEUGD
EN CHECK JE ANTWOORDEN.

P.S. VERGEET DE OPDRACHT
OP DE LAATSTE PAGINA NIET.

JONGEREN IN ACTIE

CAISSON 4: HET WATER BLIJFT KOMEN

In het vierde en laatste caisson kom je erachter dat het niet vanzelfsprekend is dat we overal droge voeten hebben... Dag en nacht wordt er in Nederland en in de rest van de wereld hard gewerkt om het water tegen te houden.

Bekijk de indrukwekkende film op een scherm van wel 18 meter (!) lang. Maak je eigen polders en dijken en speel verschillende games. Want, het water blijft komen!

IN DIT BEELDVERHAAL VOLGEN WE HET GESPREK VAN LIZ EN BO IN CAISSON 4. WEET JIJ WELK GESPREK ZE BIJ WELKE FOTO VOEREN? ZET DE JUISTE LETTER BIJ DE FOTO.

- A LIZ: "EN KIJK, DAAR ZIJN MENSEN VAN RIJKSWATERSTAAT, HET KNMI EN ANDERE ORGANISATIES AAN HET WERK. IK WIST NIET DAT ER IN NEDERLAND ELKE DAG DUIZENDEN MENSEN AAN HET WERK ZIJN, ZODAT WIJ DROGE VOETEN HEBBEN."
- B LIZ: "DAT WIST IK NIET VAN JE OPA... HET IS BELANGRIJK DAT WE ZIJN VERHAAL NOOIT VERGETEN. ZEKER MET OOG OP DE TOEKOMST, WANT DE AARDE WARMT OP EN DE ZEESPIEGEL STIJGT. DAT KUN JE HIER ZIEN OP DE WERELDBOL!"
- C LIZ: "HET IS DUS ONTZETTEND BELANGRIJK DAT OVERAL TER WERELD DORPEN EN STEDEN BESCHERMD WORDEN TEGEN HET WATER. HIER KUNNEN WE DIT ZELF DOEN DOOR DIJKEN TE BOUWEN!"
- D LIZ: "WIST JIJ DAT ER DAGELIJKS OVERSTROMINGEN PLAATSVINDEN? IN DIT TWITTERBERICHT STAAT DAT ER GISTEREN ERGENS IN AZIË EEN STUK LAND IS OVERSTROOMD. DAT HEB IK HELEMAAL NIET GEZIEN OP HET JOURNAAL."
- E BO: "STEL JE VOOR DAT HET WATER HIER WEER ZOU STIJGEN, NET ALS IN 1953. HIER ZIE JE BEELDEN VAN DE WATERSNOODRAMP. MIJN OPA HEEFT TOEN GEHOLPEN OM HET WATER TEGEN TE HOUDEN IN COLIJNSPLAAT."
- F BO: "DAT WIST IK NIET, MAAR HIER IN VIETNAM LIGT DE MEKONGDELTA. DAAR BEN IK IN DE ZOMER OP VAKANTIE GEWEEST. DE BODEM VERZAKT EN HET WATER STIJGT IN DAT GEBIED... DAT IS WEL ERG VOOR DE LOKALE BEVOLKING."

